

Univerzita Karlova v Praze

Přírodovědecká fakulta

Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Prof. Petr Dostál, M.A, PhD.

Albertov 6, 128 43 Praha 2, tel.: +420-2-2195-1381

fax: +42-2-24920657, e-mail: dostal@natur.cuni.cz

**Oponentský posudek habilitační práce
pana RNDr. Tomáše Kosteleckého, PhD.**

GEOGRAFICKÝ KONTEXT JAKO FAKTOR OVLIVŇUJÍCÍ LIDSKÉ PROŽÍVÁNÍ A JEDNÁNÍ – PŘÍSPĚVEK SOCIÁLNÍ GEOGRAFIE OSTATNÍM SPOLEČENSKÝM VĚDÁM

PRAHA, 2020

Předložená habilitační práce je soubor patnácti vybraných článků v jazyce anglickém, českém a v slovenském. Soubor prací je uveden rozsáhlou studií v českém jazyce na padesáti stránkách, která komplexním způsobem hodnotí základní otázky konceptualizace a výzkumu vlivů geografického kontextu na prožívání, chování a jednání lidí. Tematicky se předložená habilitační práce týká hlavně výzkumu politické geografie orientované na rozbory geografie voleb. Sedm prací je v angličtině a sedm v češtině. Jedna práce je ve slovenském jazyce. Dva články napsal autor sám a u devíti prací je uváděn jeho autorský podíl 50 procent nebo více.

Habilitant se zabývá řešením otázky, jak mohou teoretické a metodologické přístupy sociální geografie přispívat ostatním společenským vědám při snaze vysvětlit lidské prožívání, chování a jednání. Habilitant se správně zaměřil na řešení významu geografického kontextu. V úvodních autobiografických poznámkách autor podtrhává význam vlivů albertovské školy na katedře sociální geografie UK a také pobytů v letech 1990-1991 na katedře sociální geografie Amsterdamské univerzity. Sám jsem měl s Tomášem Kosteleckým v Amsterdamu diskuse o prvních rozborech výsledků postkomunistických voleb z června 1990. Dlouhodobá výzkumná činnost habilitanta ve výzkumných týmech sociologů a politologů poskytla mnoho příležitostí k zamyšlení nad základními otázkami konceptualizace a výzkumu vlivů geografického kontextu na prožívání, chování a jednání lidí a hlavně na výsledky voleb v nových podmínkách vývoje české společnosti po roce 1989. Ve svých rozborech se habilitant věnoval nomotetickým přístupům, které byly zaměřeny na hledání pravidelnosti v chování a jednání jedinců či sociálních skupin a územních komunit. Při řešení některých otázek si však autor uvědomuje potřebu více idiografického přístupu, který se snaží identifikovat jedinečnost vlivů určitého geografického kontextu. Vzpomínám si, že jsem s habilitantem diskutoval v Amsterdamu zajímavý výsledek voleb v roce 1990 ve výběžku Osoblahy a jedinečnosti tohoto mikroregionu.

V úvodní části habilitace se autor zamýšlí nad obsahem několika zásadních analytických pojmů (prožívání, chování a jednání). Zde využívá své znalosti sesterských sociálních věd. Osobně si cením jeho pojednání o sociálně-psychologických významech těchto pojmů. I když musím také podotknout, že habilitant nereferuje poslední výstupy některých sociálních psychologů, kteří se snaží zkoumat otázky vlivu teritoriálního kontextu v rámci subdisciplíny „geographical psychology“. Jedná se hlavně o diferencující vlivy různých osobnostních profilů respondentů a efektů geografických kontextů na několika řádovostních úrovních. Je významné, že habilitant analyticky uvažuje vedle prožívání a chování také pojem jednání. Za geografický kontext považuje autor systém vzájemně propojených lokálních, regionálních, národních i globálních faktorů, které mají vliv na existenci jedinců a také na existenci teritoriálně ohraničených lidských komunit. Také u interpretace tohoto základního pojmu celé habilitace si autor uvědomuje význam někdy potřebných více idiografických přístupů a propojenosti kvantitativních a kvalitativních znaků teritoriálních komunit. Jeho pojednání o významu kontextu v ekonomických vědách je však příliš omezený na problematiku trhu a vůbec nereferuje na relevantní institucionální přístupy v regionální ekonomii. Habilitantovo pojednání o významu geografického kontextu v politologii je adekvátní a ukazuje dlouholeté zkušenosti autora se spoluprací ve výzkumu s kolegy z politikologie. Reflexe významů geografického kontextu v rámci relevantních přístupů v sociologii je rovněž obsáhlá a obsahuje zajímavé komentáře o významu více strukturalistického přístupu Emila Durheima a hlavně o významu sociálně-psychologických okolností v kontextech územních komunit a prostředí velkoměsta, které zavedl do sociálních věd zejména Georg Simmel. Je proto překvapující, že habilitant jen velice krátce reflektuje důležité klasické koncepty významů teritoriálních kontextů ve výzkumu sociálních ekologů, který byl inspirován jak Durheimem, tak také Simmlem..

V přehledu a hodnocení vlivu působení geografického prostředí se Tomáš Kostecký zaměřuje na vlivy odlišností sociálních struktur v územních komunitách a na vlivy rozdílných ekonomických příležitostí ve spojitosti s problematikou geografie voleb. Je však překvapující, že autor nepoukazuje na význam konceptu kumulativní kauzality, která není pouze významná v regionální ekonomii, ale také v rámci geografických rozborů volebních výsledků. V této části nejsou reflektovány výsledky mnoha komparativních prací o volební geografii v postkomunistických zemích. V několika publikacích ve své habilitaci autor ovšem tuto problematiku analyzuje, ale v obsáhlém úvodu předložené práce o významu geografického kontextu se habilitant této krucální problematice nevěnuje. Kritická diskuse konceptů postkomunistických kontextů by předloženou habilitační prací obohatila, jak v teoretickém zarámování předložené práce, tak i v empirickém hodnocení zkoumané problematiky vlivů geografických kontextů. Komparativní hodnocení postkomunistických geografických kontextů by mohlo obohatit závěrečnou část obsáhlého úvodu habilitační práce, která se věnuje teritoriálně specifické struktuře a aktivitě institucí. Musím však také poznamenat, že v různých publikacích předložené habilitace se autor specifičností vlivů postkomunistické demokratizace a ekonomické liberalizace institucí věnuje.

Prezentovaná habilitační práce ukazuje, že výběr teoretického východiska a přístupů sociální a politické geografie a sesterských vědních oborů poskytuje inspirativní základnu pro zajímavý výzkum současných

tendencí volebního chování, volebních výsledků a vlivů geografických kontextů. Významnou část habilitační práce tvoří výklad použité kvantitativní a kvalitativní metodologie. Tomáš Kostecký správně podtrhuje význam empirické práce na lokální a regionální úrovni a možnosti případových studií, rozborů rolí aktérů, kteří spolurozhodují o politických procesech na lokální nebo regionální úrovni. Toto metodické zaměření je zdokumentováno v patnácti publikacích a podává zajímavý obraz aspektů současné politické geografie Česka. Posuzovaná habilitační práce se dotýká řady aspektů současného výzkumu regionální a také politické geografie České republiky. V tomto kontextu bych rád autorovi položil následující diskusní otázky:

- (1) Jaké hlavní možnosti vidí habilitant v dalším teoretickém a empirickém výzkumu pro řešení otázek geografie voleb v Česku?
- (2) Jaký lze v budoucnu očekávat vývoj politických profilů lokálních komunit v Česku ve srovnání s postkomunistickými zeměmi střední Evropy?

Závěrem je nutné zdůraznit dvě významné skutečnosti. Habilitant dokumentuje souborem publikací své schopnosti dlouhodobě spolupracovat a koordinovat bádání v širších multidisciplinárních týmech při uskutečňování složitějšího výzkumu témat, která mají jasnou vědeckou a též i společenskou relevanci. Druhou významnou skutečností je fakt, že habilitant dokazuje během svého dlouhodobého a systematického badatelského úsilí zaníit mladší spolupracovníky pro zajímavý výzkum s politicko-geografickou relevancí.

Ve svém posudku jsem se soustředil na komplexní hodnocení předložené habilitační práce. Závěrem musím podotknout, že mé hodnocení podtrhuje zásadní význam prací, kterými Tomáš Kostecký přispěl do obce českých geografů. Studie se vyznačují profesionální úrovní zpracování. Celkově lze též konstatovat, že habilitační práce ukazuje jeho široký rozhled v zahraniční literatuře a jeho schopnost analyzovat hypotézy s pomocí kvantitativních i kvalitativních informací.

Habilitační práci hodnotím jako kvalitní soubor vědeckých publikací a připojuji jednoznačné doporučení, aby práce byla přijata jako základ pro jmenování RNDr. Tomáše Kosteckého, PhD. docentem v oboru regionální a politické geografie.

V Praze, dne 8. září 2020

Prof. Petr Dostál, M.A., PhD. v.r.